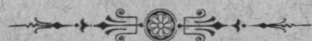


Leto XVII.

Številka 9.

SLOVENSKI PRAVNIK.



Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.



Odgovorni urednik:

D^{R.} DANILO MAJARON.



V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1901.

VSEBINA.

1. K. W.: Napredek v justični reformi	257
2. Fanko Polec: Nove kriminalistične šole	261
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Kedaj se naravni odtok gnojnice ali hoja kokoši na sosedov svet znači kakor posest dotične služ- nosti? Kakšno obrambo ima sosed zoper tak odtok ali kokoši?	272
b) K uporabi §-a 154 gr. z.	281
Kazensko pravo.	
»Lotiti se« (§ 143 k. z.) znači tudi takšno fizično obnašanje napadalca, ki ovira odpornost napadenca	284
4. Razne vesti	287



Slovenski Pravnik.

Leto XVII.

V Ljubljani, 15. septembra 1901.

Štev. 9.

Napredek v justični reformi.

Že četrto leto uživamo prostejšega duha v sodnih dvoranh, odkar so se nam odprli zakladi novih civilno-pravdnih zakonov, in po vsej pravici torej zasledujemo in povprašujemo vsi vdeleženci, kaj nam je dobrega ali slabega prinesla nova doba z raznovrstnimi in zares pomenljivimi spremembami?

Nočemo stopiti na sicer samo ob sebi tudi zanimivo polje statistike, da ne zabredemo v stari greh, češ: nekda se je preveč gledalo na številke, na izkaze, bliščeče se v podobi mrtvih pojavov sodnega delovanja, a pozabilo se je na glavni smoter, da se mora vršiti pravosodstvo zakonito, točno in v prid ljudstvu, katero zares pravice išče, in da torej pravega napredka pri takem delovanju ni iskati v obliki sami, temveč v stvari. Skratka, smoter in konec dobre justice je in ostane ona oblika, ki vstreza napominanemu glavnemu smotru, t. j. iščimo pravice na temelju resnih, naravnih odnošajev in delajmo na to, da se takšna pravica podeli vdeležencem kar najhitreje in brez nepotrebnih stroškov!

Toda »in medias res«! Kaj smo se naučili v dobi veljavnih novih zakonov, kaj je dobrega, kaj še slabega? Kaj se naj vzdržuje, kaj odpravi in kako dosežemo glavni naš smoter?

Gotovo je, da si nihče več ne želi onih »egiptovskih loncev« prejšnjega stoletja, onih pojavov zastarele in kulturnemu napredku naroda škodljive prakse, katera je ubila, dejali bi, pravico s tem, da se je sicer strankam podelilo vsled dolgotrajnega razmotrivanja ter dragega in trudapolnega stremljenja dotičnih sodelujočih faktorjev še vendar ne kaj dobrega, — da pa nobena stranka z izidom težkega dela končno ni bila zadovoljna, ker se je po tesnih in mrtvih sponah oblike čestokrat uničilo najboljše pravo!

Le mislimo nazaj na ono strašno obliko, ko se je naložila, zavrnila in sprejela ter »post tot discrimina rerum« storila »glavna prisega«, ko pri takšni akciji končno nobena stranka

ni prav vedela in še manj razumela, kako pride do zaželenega ali nepričakovanega smotra; izid pravde zavisel je mnogokrat od slučajnosti, od dobre volje pravnice stranke ali, še bolje rečeno, njenega zastopnika; rodile so se razsodbe kaj čudnih nasledkov, stranka, za pravico se boreča, je obupala nad zdravo pametjo, njena pravica pa je splavala večkrat po vodi, kakor utone ladja, ki ne najde pravega voditelja. Kaj še hočemo dalje govoriti o drugih slučajih, ko se je pravica izgubila vsled marsikatih nepazljivosti bodi si, da se je rok za nastop ali položitev prisega zamudil ali da je napačna, oziroma nepopolna informacija zakrivila tragičen izid drage tožbe in pravde, in vse to le pravici na kvar?! Ali smo mogli in smeli zastopnike strank odgovorne storiti za to, če so morali v poznejšem teku pravde zapustiti stališče, ki je bilo pri sestavi tožbe za dejanske razmere pravilno, ne da bi bilo možno zamujene dejanske navedbe in dokaze še veljavno predložiti sodišču za razsodbo? Zares kruti formalizem ubil je pravo!

Takih razmer si gotovo nihče ne želi več; tudi ni potrebno še posebej opozarjati na one posledice, ako so se zamujeni dokazi vendar le še mogli uporabljati po novih mučnih in dragih interlokutih za razsojo glavnega pravnega predmeta; koliko je šlo časa na izgubo in kaj še na stroških! Prav občutljiva pa je bila kazen samo z odložitvijo končne razsodbe za one stranke, ki so pravdo zavlekle vsled nebrojnih preložitvev; dotični ekspenzarji so kazali čudne svote; pravda je večkrat šla za 100 gld., stroški samo za odložitvev sodbe pa so presegali to svoto in včasih še zdatno več! Zares žalostne razmere tako za sodnike, kakor za zastopnike strank in slišali smo pojave: »sodišče je krivo; sramota takšni justici, rajši v bodoče ne iščem več pravice, naj popustim vse!« Je li tedaj bilo častno za sodnike in pravnike, če se je pravda rešila čestokrat po letih in desetletjih, ko že davno ni bilo več ne duha ne sluha o pravnem predmetu samem? Menda nihče ne bo mislil, da je propadla stranka kedaj plačala z veseljem stroške in še celo ogromne stroške!

Izbrišimo si rajši te neprijetne spomine in poglejmo v novo dobo!

Vsaka prememba je usodepolna in kaj čuda, ako so nastopali koj iz začetka novih zakonov mnogi proroki, kateri, »laudatores

temporis acti«, so se le neradi preminjali iz Savlov v Pavle, krčevito držeči se onih spon, ki so njim sicer donasale mnogo truda, pri vsem tem pa še vendar obilne slave! Ti stari čestitelji stare prakse so kaj težko občutili nove premembe, zastala jim je poprej že večkrat zdrava pamet in nekaj časa zadušila je vsako plodovito delovanje okolnost, da se je nesrečni novi sistem še križal s starim! — Nesrečna doba prvega leta veljave novih zakonov! Vse je bilo narobe, vse kakor na glavo postavljeno, kar bi moralo na nogah stati, obup se je lotil naših »modernih Pavlov« in marsikdo si je brisal hladne srage se zgubančenega čela, češ, ne bo srečnega konca, vtopimo se!

A glej, minoli so dnevi, tedni in meseci ter zajedno tudi staro kopito; — splošno zanimanje za boljo prihodnost premagalo je vse te velike težave. — Sodno osebje se je bilo zdavno pomnožilo, mlajše moči nastopile so čvrsto in pogumno ter spojile so se vse sile na skupno in napredno novo delovanje. Čim dalje bolj so potihnili glasovi starih »nevernežev« in nastopilo je plodovito delo; kakor premaga svitloba temo, tako so se sčasoma zvedrile misli in okrepčali možgani sodnikov in pravnih zastopnikov.

Odslej pa veselo jadramo naprej! — Sicer še nekaj časa skuša stara navada poganjati svoje korenine, toda zakon strogo prepoveduje brezpotrebne prenose razprav in složno se privadijo organi pravosodstva točnemu, stvarnemu delu. Kdo bi mislil in verjel, da se pravda, ki je nekdanj trajala leto in še dalje, sedaj končuje pri naroku za prvo razpravo ali da se prenese le vsled neizogibnih vzrokov in to le za par tednov.

Kakšen razloček — strmijo vsi udeleženci — med starim in novim! Stranka doseže hitro zaželeni smoter in tudi odvetnik za kratko delo vendar le primerno svoto zasluži; zares mi živimo v stoletju električnih sil!

Kaj pa, da še vendar vse ni tako, kakor bi moralo biti in bi že tudi lahko bilo? Tožba se vloži, senat stopi za zeleno mizo, da zasliši predmet nove pravde; reč še ni jasna, plete se govor za govorom in bojimo se, da se vse prevrne in da ne bo konca teh, v naglici se vršočih pravnih činov; že ugovor toženca kaže, da hoče nasprotnik po starem kopitu priti do pravice, za resnico se še prav ne zmeni; tožnik noče vsega povedati,

tudi toženec se vije in obotavlja, z resnico še noben noče takoj na dan, stvar se zavija, vsak se hoče še odstraniti od najkrajšega pota, ki drži do resnice; odvetnik strmi ali se celo jezi nad uporom strank; konečno se stranko samo zasliši; ta pa se ne more več odtegniti mogočnemu uplivu sodišča, ki le hoče stvarno resnico brez ovinkov; novi zakon vse tako zahteva; to uvideva stranka in baš nasprotje tega, ker je še pri tožbi lastnemu zastopniku povedala in po stari navadi zamolčati hotela, pride nehote na dan po svetlobi ustne in javne razprave; — stranka ne more drugače, saj vidi že povabljene priče in sliši, kar se javno pred sodniki razpravlja, ter že tudi sluti, da se mora vse na kratko, vendar pa določno in resnično povedati; tudi ve, da bo morebiti morala celo pod prisego izpovedati; namigne jej predsednik, votant in nasprotna stranka, kar bo za razsojo pravde pomenljivega; ona vidi žive dokaze pred seboj, korespondenca iz preteklih časov se v pojasnitev spornih točk razvija; — stranka ve in sliši, da mora celo lastne listine nasprotniku prepuščati v dokaz resnice; skratka, vidi se in naglaša se, da pri najboljši volji ni mogoče stvari preobračati, ker z vso silo zahteva zakon poizvedovanje resnice! Izpred temnih oči pade udeležencem zagrinjalo, ki je resnico prikrivalo, mrak se preobrača v svetlobo in doslej pravdohlepna stranka se prav mirno uda temu čudotvornemu, novemu redu ter je celo vesela, da se na tak način resnica išče; za trmoglavost ni več potuhe in konečno ostavi tudi propadla stranka olajšanim srcem sveti kraj, tempelj pravice, dobro vedoča, da so časi minoli, ko se je pravica še skrivala za nepoštenostjo, in da ne gre več po zvijačah komu pravice kratiti!

Ali ni to blagodejna morala? Ali ni sedaj postala sodna dvorana ono živo svetišče pravice, v katerem za sleparstvo, nepoštenost, krivico in laž ni več nikakega mesta?

Pravdoželjni sosed vidi, da ne sme in ne more več svojega brata ugonobiti, in tožil bo zanaprej le v svesti si, da zares pravice išče; nesramni oderuh se kar izogiblje novemu templju prepričan, da bi prišla vsa njegova umazanost na dan in da bi glas prodril o njem v najdaljše kroge; pustil bo neštevilne tožbe prejšnjih časov na stran ter navzame se vendar tudi le nekake morale in ako se tudi čisto ne izpokori, vsaj tožil ne bo več za

vsako neukusno stvar, kar je zopet drugim v korist! Tako ima dandanes pravosodstvo prevažen in časten pomen, da se povzdiguje javna morala in zatira strast ter nesramno izkoriščanje drugega! Kedaj se je kaj enakega pripetilo v dobi starega civ. pravnega reda? Vsem torej služi dobrota vestnega izvrševanja novih zakonov; tudi mali obrtnik ne bo tožil več nepošteno in prenapeto; saj vidi, da sodna morala zatre ves njegov kredit, ako nepravilno toži. Smelo tedaj trdimo, da naše, tej idejalni stroki posvečeno delo in trud donaša stoterni sad in da ublaža huda nasprotstva, ki se rodijo iz našega vsakdanjega, materijalizmu podvrženega življenja.

Dajmo si zapisati te glavne smotre modernega pravosodstva globoko v svoja srca in ne bomo več hrepeneli po starih zakonih, temveč naraščali bodo od leta do leta čestitelji svetišča! S tem pa, da se skrbno in vztrajno izogibamo starim grehom, najbolje pospešujemo vzvišeno naše delo, zajamčeno v novih zakonih, katerim se tudi prilega zlati izrek: »Scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem«. *K. W.*



Kriminalistične šole.

Spisal cand. iur. **Janko Polec.**

I.

Antropologična šola.

(Dalje in konec.)

V eni točki so si bili vsi učenjaki jedini, namreč, da se mora zrušiti ves dosedanji kazensko-pravni sistem, če obvelja Lombrosova nauka o »rojenem hudodelcu«.

V drugih točkah pa jih moramo deliti v dva glavna tabora. V prvem so bili večinoma juristi, vzrastli v Beccarijevi šoli brez smisla za nove potrebe življenja in brez razuma za napredek naravoslovnih znanostij. Ti učenjaki, na čelu jim prof. Lucchini v Bologni, so le »a priori« negirali Lombrosove hipoteze, samo podirali, ne da bi na podlagi lastnih studij popravljali; oni sploh niso trpeli, da bi jih kdo motil pri reševanju njihovih abstraktnih

problemov s pozitivnimi, empiričnimi podatki. Nasprotni tabor je obstojal večinoma le iz nejuristov, statistikov, naravoslovcev, zdravnikov. Tudi ti so bili začetkom po veliki večini »a priori« nasprotni Lombrosovim nenavadnim naukom, vendar so jeli na podlagi lastnih studij skrbno preiskovati trdnost in solidnost njihovih temeljev.

Najslavnejša statistika Nemec Öttingen in Italijan Messedaglia sta mu očitala, da slonijo njegove studije na premajhnem statističnem materialu, da bi bil mogel izvajati take konsekvence; da so njegovi statistični podatki pomankljivi, izbrani le tisti, ki prijajo njegovi teoriji in da ne pove, v koliko slučajih ni našel pri zločincih znakov, katere navaja zanje karakteristične.

Naslednik slavnega Carrare na vseučiliški stolici v Pizi in vodja italijanskih socializmov v rumeni hiši na Monte Citorio, Enrico Ferri se je z vsem mladeniškim ognjem posvetil proučevanju 50-letne francoske kriminalne statistike, ki sega od vseh kriminalnih statistik najdalje nazaj, in je te svoje studije priobčil najprvo v Lombrosovem »Archivio di psichiatria, scienze penali ed antropologia criminale« (1880) v članku: »Sui limiti fra diritto penale ed antropologia criminale«. Tukaj dokazuje pisatelj, da vsi hudodelci nikakor nimajo, kakor misli Lombroso, zločinskih znakov, temveč da jih je našel le pri onih, ki so zvršili posebno velike zločine (roparski umor, rop, »stuprum«), da torej niso vsi rojeni zločinci, ampak le 40% od njih. Na podlagi teh svojih studij deli Ferri hudodelce 1. v rojene, 2. umobolne, 3. zločince iz navade, 4. vsled prilike in 5. iz afekta (»Delinquenti 1. nati, 2. pazzi, 3. per abitudine acquisita, 4. d'occasione,« in 5. »per passione«).

Marsikomu se gotovo zdi čudno, da imenuje Ferri umobolne zločince zajedno z ostalimi hudodelci. Toda priznati moramo, da je v tem oziru Ferrijevo postopanje, kakor hitro veruje v teorijo o rojenem zločincu, popolnoma logično, kajti rojeni zločinci so potem prav tako patologičen pojav, kakor umobolni. Sicer pa sloni vsa ta Ferrijeva razdelba tudi na njegovi teoriji o kazensko-pravni odgovornosti, o kateri razpravlja obširno v svojem delu: »La teoria dell'imputabilità e la negazione del libero arbitrio« (1878). Tukaj zanika popolnoma v smislu naturalistov prosto voljo in s tem tudi etično, moralno odgovornost, na mesto katere po-

stavlja socialno odgovornost. Ko bi država vsprejela to teorijo v kazenski zakonik, bi ji bilo po Ferriju mogoče in bi bila opravičena v obrambo človeške družbe, pozvati na odgovor tudi vsled moralno neprištevitega pregreška vsakega, družbi nevarnega človeka in se mu postaviti v bran, prav tako, kakor stori »potnik napram človeku, ki ga na poti napade, ne da bi ga še poprej vprašal, če je morebiti napadalec umobolen«.

Iz Ferrijeve razdelbe zločincev izhaja neposredno teorija njegovega kazenskega sistema, ki naj jemlje v poštev pred vsem različno intenzivnost vzrokov, ki so privedli posamezne vrste hudodelcev k zločinu. Glede družbi najnevarnejših zločincev, rojenih in umobolnih, ki so popolnoma nepoboljšljivi, zahteva njih eliminacijo iz družbe, dosmrten zapor v posebnih zavodih (represivni sistem). Podobno naj se ravna z zločinci iz navade, ki sicer niso rojeni hudodelci, katerim je pa prešlo vsled slabega vpliva ječ, zanemarjene vzgoje, zlorabe alkohola itd. nagnenje k zločinu v krv in meso. Ti naj bi se zaprli na nedoločen čas. Pri zadnjih dveh vrstah, pri zločincih iz afekta in vsled posebnih razmer, pa naj bi se vporabljal dosednji preventivni in poboljševalni sistem, le kazni bi bilo primerno reformirati, kakor zahteva že Lombroso. O tem poslednjem predmetu govori Ferri v razpravi: »I sostitutivi penali (Archivio 1880)«.

Vse te svoje studije je pa Ferri z marsikaterimi dodatki sistematično zbral v svoje veliko delo: »I nuovi orizzonti«, ki je v poznejših izdajah izšlo pod naslovom: »Sociologia criminale«, kar je, kakor bomo pozneje videli, jako značilno za razvitek antropološke šole. Nova v tem delu je njegova glasovita teorija o zakonu kriminalnega nasičenja (»legge della saturazione criminale«). Kakor se po zakonu kemičnega nasičenja v kaki tekočini stopi le natanko določena količina kake tvarine, tako se po Ferrijevih opazovanjih tudi v teh ali onih socialnih razmerah zgodi le natančno določeno število zločinov iste vrste.

Ferrijeve teorije imajo zato veliko važnost, ker tvorijo važen del naukov antropološke šole. Lombroso je namreč takoj pripoznal, da je Ferri s svojimi spisi njegove nauke močno podprl in popravil. Od tega časa je Ferri najzvestejši učenec in najbolj goreč propagator Lombrosove šole. Odkar je Ferri priobčil svoje studije na podlagi francoske statistike, tudi Lombroso sam ne

smatra vseh zločincev za rojene hudodelce, ampak priznava Ferrijevo razdelbo, v kateri pa zavzema »delinquente nato« vendar še važno mesto.

Mej tem časom, ko so večinoma italijanski učenjaki dokazovali Lombrosu več ali manj formalne napake, pritrjujoči v obče njegovim izvajanjem in jih kakor n. pr. Ferri le tu in tam popravljajoči, pečali so se najresnejši in najduhovitejši učenjaki, naravoslovci in juristi, prav intenzivno z jedrom Lombrosovega znanstvenega sistema, z njegovim »rojenim zločincem«. Rezultati vseh teh znanstvenih preiskovanj so skoro brez izjeme Lombrosovo teorijo uničevali.

Na čelu teh učenjakov moramo imenovati zdravnike: prof. Kraepelina v Heidelbergu, autorja izvrstne učne knjige duševnih bolezni, dr. Naekeja, ravnatelja blaznice v Hubertusburgu poleg Lipskega in jako marljivega pisatelja, dr. Kurello; nadalje juriste Gabrijela Tarde, pl. Liszta, Prinsa, van Hamela in še mnogo drugih italijanskih, o katerih bo pa pozneje še obširneje govor. Žalibog, da mi ne dopušča prostor govoriti o vseh teh sila zanimivih raziskavanjih in bojih in da moram omenjati le najvažnejše.

Vsi ti možje, ki so se bavili z Lombrosovim glavnim problemom, teoretiki in praktiki, juristi, zdravniki in naravoslovci soglašajo v tem, da niso našli pri velikem številu zločincev onih »stigmatov«, ki so po Lombrosu značilni za rojenega hudodelca, in pri nobenem vseh, da torej »tipus« rojenega hudodelca, katerega je vstvaril Lombroso, sploh ne eksistira. V resnici je ta Lombrosov tipus nekaj sila relativnega, nedoločenega, izpreminjajočega se.

Lombroso in njegovi pristaši so nas obsuli s celo kopo zločinskih znakov (»caratteri«); če se pa dokaže, da ta ali oni zločinec ni imel teh znakov, Lombroso takoj odgovarja, da še-le več, posebno močno razvitih znakov tvori »tipus«. Na drugi strani je pa Lombroso lojalen in priznava, da je našel sam 3 individue, ki so imeli vse zelo razvite znake zločinca, a jih je njihov družabno stališče obvarovalo moralne smrti.

Jeden največjih nemških kriminalistov pl. Liszt pravi¹⁾ po pravici, da si ne more misliti, da bi bili vsi zločini, pregreški

¹⁾ Liszt: Kriminalpolitische Aufgaben. Zeitschr. f. d. ges. Strafr. 1888. in nasl.

in prestopki, tako različni v motivih, namenih in intenzivnosti, produkt istih organskih posebnosti. Omenjeni učenjak trdi, da že samo zategadelj ne veruje na »tipus«, kakor tudi ne na posebno formacijo črepinje morilcev. Kajti morilec ravno tako ni »antropološka jednota«, kakor zločinec sploh ne, ker postane človek morilec lahko iz najrazličnejših motivov.

Gabriele Tarde je opozoril Lombrosa, da je našel pri mnogih ženskah - nezločinkah večino stigmatov prav posebno razvitih, kar je tembolj čudno, ko vendar Lombroso poudarja, da ženski spol zaostaja v zločinstvu za moškim. Lombroso je odgovoril na ta tehten ugovor kar s celo knjigo: »La dona delinquente«, kjer trdi mej drugim, da je prostitucija pri ženski to, kar pri moškem zločin; vstvaril je torej s to svojo trditvijo nekak surogat za zločin, »imaginerno hudodelstvo«, kakor pravi Impallomeni (»Rivista Penale« 31.)

Vendar bi utegnil kdo reči: saj je tudi v navadnem življenju govor o »tipusu« zločinca, saj vidimo pogosto zločinske tipe, tako da jih lahko vajeno oko na prvi pogled za take spozna! Lombrosova teorija mora imeti torej vendar nekaj resnice v sebi! — Tako in jednako so tudi res argumentirali v prilog Lombrosovi teoriji lajiki in učenjaki. Zlasti Francoza Manouvrier in Corre sta obširno razpravljala, da je zločinec telesno gotovo »être à part« in to z vso pravico!

To navidezno uganko je pa rešil prvi Tarde z le njemu lastno duhovitostjo v »Revue philosophique« (junij 1885). Tarde pravi namreč: Kakor vešče oko takoj na prvi pogled spozna učenjaka in trgovca, tako ima tudi hudodelec iz navade svoj profesionalni tipus, ki se lahko razloži iz socialnih razmer, v katerih živi tak človek. Ta tipus torej ni vzrok zločinov, ampak narobe zločini proizročajo ta »tipus«.

Vso teorijo o »rojenem hudodelcu« pa je zadel smrtni udarec na antropološkem kongresu v Parizu l. 1889., kjer je tam zbrani cvet učenjakov soglasno odklonil to Lombrosovo lavno podmeno.

Jako zanimivo in značilno je, kako razlaga Lombroso »rojenega zločinca«. V prvi izdaji svojega remek-dela »L' uomo delinquente« nam tega čudnega pojava sploh ne razloži, ampak le pravi, da se zločinec in umobolnik jasno razločujeta. V drugi

izdaji se popravlja samega sebe in uči prav nasprotno kakor v prvi, namreč da sta si umobolnik in zločinec jako podobna, če ne jednaka, in pravi, da postane človek zločinec vsled posebne duševne bolezni, takozvane moralne blaznosti (»moral insanity«). Za vzrok te, zločin provzročujoče bolezni pa navaja pisatelj atavizem, vsled katerega se povrne človek takorekoč nazaj v stanje človeka kvaternerne perijode, v stanje divjega, nekultiviranega človeka.

S to razlago Lombroso nikakor ni imel sreče. Novejša medicinska znanost je namreč čisto jasno dokazala, da je teorija o »moral insanity«, katero je nastavil l. 1838. Prichard, popolnoma napačna, da te bolezni sploh ni, ker takozvani moralni gangliji, po Prichardu telesni organ moralnega čuta, katerih degeneracija naj bi provzročila to bolezen, sploh ne eksistirajo. Lombroso je sam izprevidel svojo zmoto in trdi odslej, da epilepsija in »epileptoidične« bolezni sploh povzročujejo stanje »rojenega zločinca«, in navaja za vzrok teh bolezni atavizem, povrnitev v stanje »pračloveka«, pomislil pa ni, da bi človeštva že davno ne bilo na zemlji, ko bi bili vsi naši predniki epileptični! Iz tega se zopet lahko vidi, kako nedolžen, neprecizen je Lombrosov pojem »rojenega zločina«, kako vihravi, izpremenljivi so njegovi nauki!

Toda ko bi vsi ti tehtni ugovori, ki prihajajo iz ust poklicanih veščakov, koga še ne prepričali o nevzdržnosti Lombrosove hipoteze, je ugovor znamenitega italijanskega učenjaka, Angela Vaccara, ravnatelja knjižnice v pravosodnem ministrstvu italijanskem, tako opravičen, tako uničujoč za Lombrosa, da bi bil že sam dovolj močen razrušiti vso stavbo ali vsaj glavni del stavbe Lombrosovega spekulativnega duha, ki hoče biti empiričen, pozitiven! Vaccaro namreč¹⁾ pravi: Kazenski zakoni niso le različni po dōbah in državah, ampak tudi skrajno nepopolni in potrebni zboljšanja. Popolnoma neškodljive čine večkrat jako strogo kaznujejo, a škodljivih, moralno slabih pa pogostem ne. Podoba torej, katero vstvarjajo kazenski zakoni o zločincih in poštenjakih, je konvencionalna, napačna. Antropologi pa so preiskovali le zločince, obsojene po vsakokratnih zakonih, in mislijo, da so s tem našli tipus pravega zločinca.

¹⁾ Vaccaro: »Genesi e funzione« etc.

Velikansko moč tega argumenta so dobro čutili tudi Lombrosovi najožji pristaši. Sosebno Garofalo, svetnik pri kasačijskem dvoru v Rimu, jeden najbolj gorečih Lombrosovih zagovornikov, je skušal moč Vaccarovega ugovora nekoliko oslabiti v svojem delu: »Criminologia«. Priznavajoč sicer izpremenljivost in pomanjkljivost kazenskih zakonikov, priznavajoč, da ga ni zločina, ki bi ne bil pri kakem narodu v kaki dobi nekazniv ali še celo hvalevreden v ljudskem mnenju, trdi vendar, da sta v vsakem človeku vkoreninjena dva altruistična čuta — »giustizia« in »benevolenza«. Ravnanje, pregrešek proti tema dvema čutoma tvori zločin pri vseh narodih. Ta meglena teorija, ki stoji popolnoma na materijalističnem temelju, zlasti na Spencerjevih modroslovnih naukih, ni skoro nikogar zadovoljila.

Garofalo pa je stopil s tem delom v najožjo zvezō z Lombrosom, tako da obstoja od tega časa znani triumvirat: Lombroso-Ferri-Garofalo, ki je stalno zbran okoli domačega ognjišča, Lombrosovega lista »Archivio itd.« Ti trije možje stoje kljub mnogim diferencam v posameznih vprašanjih že skoro desetletja neomajno skupaj, njih najmočnejša vez pa je teorija o rojenem hudodelcu, na katero navdušeno prisegajo, čeprav je znanost jasno dokazala, da se ne dà vzdržati. Razun teh treh mož danes pač skoro nihče ne veruje nanjo!

Lombroso je torej uničen, bi sodil tedaj marsikdo, njegov glavni nauk je izpodbit, njegova akcija ponesrečena, njegova šola le efemerne važnosti, neznatna epizoda v zgodovini kazenskega prava! Profesor Frassati, oficijalen zgodopisec antropološko-pozitivistične šole, je v svojem delu: »La nuova scuola del diritto penale in Italia e all'estero« (Turin 1891) sam priznal, da pasiva nove šole presegajo aktiva, tako da ima človek prebravši Frassatijevo knjigo občutek, kakor bi hotel pisatelj reči: »Viel Lärm um nichts«. To Frassatijevo delo so Lombrosovi nasprotniki imenovali »monumento sepolcrare« nove šole.

Čemu torej toliko govoriti o Lombrosu, če je že duševno mrtev! Toda taka sodba in obsodba bi bila skrajno nepravična. Akopram se nahajajo v Lombrosovih in njegove šole naukih, kakor smo videli, marsikatero velike hibe, akopram je hotel vse kazensko pravo potisniti mej naravoslovne vede, akopram se v njegovem sistemu nahajajo vse napake in vsa pretiravanja

naturalistov, vendar ne smemo biti slepi za nevenljive zasluge genijalnega Benečana.

Jedna prvih zaslug Lombrosovih je ta, da je kot pozitivističen učenjak, kot naravoslovec jel grometi proti tisti nezdravi, odreveneli, abstraktni jurisprudenci, »jurisprudenci pojmov«, ki se je udomačila v kazenskem pravu. Italijani nas niso učili sicer prav nič novega povdarjaje, da ni smeti kaznovati pojmov, ampak človeka; spomnili so le-tega zopet juriste, ki so proučujoč Kanta in Hegela, Fichte-ja in Herbarta, Schopenhauerja in Hartmana pozabili na to prevažno načelo; spomnili so jih sicer na jako neprijeten, mogoče nepotrebno hrupen, toda jako uspešen način.¹⁾

Če pa hoče sodnik kaznovati res človeka, tedaj ga mora dobro poznati, poznati njegov duševni in telesni ustroj; mora biti v stanu natančno določiti takozvani objektivni dejanski stan zločina. Za vse to pa je treba sodniku mnogo pripomočkov. Tudi za te je Lombrosova šola poskrbela. Kriminalna antropologija naj nas poučuje o telesnem ustroju zločinca, kriminalna psihologija o duševnem stanju, kriminalni muzeji s svojimi zbirkami pa naj omogočijo sodniku lažje in zanesljivo določiti dejanski stan.

Kriminalna antropologija in psihologija sta dve popolnoma novi, sila važni pomožni znanosti kazenskega prava, kateri je antropologična šola, dejal bi, še-le vstvarila in za katero je nakopičil dragoceno gradivo že sam Lombroso. Obedve znanosti se vedno lepše razvijata in sosebno kriminalna psihologija ima slavnega zastopnika, Krafft-Ebinga. Rezultati krim. antropologije se pa prav uspešno uporabljajo sosebno pri zasledovanju in identificiranju zločincev s pomočjo takozvane antropometrije po Bertillonovem sistemu, ki je razširjen po vsem svetu. Kriminalna antropologija in psihologija sta pogosto predmet predavanj na raznih vseučiliščih; za krim. antropologijo so se pa ustanovile še posebne stolice in sicer najprvo l. 1889. na Clark University v Worcestru (prof. Mac Donald); l. 1893. na vseučilišču amsterdamskem (prof. Fegelsma); l. 1894. na vseučilišču v Chikagu in l. 1895. na »Institut des hautes études«.²⁾

¹⁾ Liszt: Kriminalpolitische Studien v Zeitschrift etc. 1888 in nasl.

²⁾ Ferri: Sociologia criminale. (1900).

Tudi število kriminalnih muzejev se vedno bolj množi. Kakor povsod je bil tudi tukaj Lombroso vsem v vzgled. Sestavil je prvo tako zbirko v Turinu; sledili so mu: Tenchini v Parmi, Ottolenghi v Sieni, Frigerio v Alessandriji, Zuccarelli v Napolju, Maié v Parizu in Lacassagne v Lyonu. Ti so bili prvi taki muzeji. Odslej se vedno bolj razširjajo in ustanavljajo skoro povsod pri policijskih ravnateljstvih velikih mest, kakor n. pr. na Dunaju, v Berolinu, Hamburgu itd. V kriminalističnem seminarju prof. Liszta v Berolinu se od lanskega leta nahaja tudi taka zbirka; nam najbližji krim. muzej je pa v Gradcu pri kaz. dež. sodišču. Ta muzej, ki ga je bil vestno uredil takratni sodni svetnik, sedaj profesor črnoviškega vseučilišča H. Gross, je žal skoro nepristopen. Za muzej pripravljeni prostori so se namreč porabili za druge namene, tako da se zbirke nahajajo v zaprtih omarah na hodiščih. H. Gross je tudi s svojo velikansko marljivostjo sistematično združil vse te pomožne znanosti v jedno vedo: kriminalistiko. Najlepši sadovi Grossove marljivosti in nadarjenosti: »Handbuch für Untersuchungsrichter« i. t. d. in »Kriminalpsychologie« so prevedeni na vse kulturne jezike in celo na japonščino.

Kolika važnost se dandanes pripisuje na kriminalni antropologiji, nam bodi v vzgled § 1 zakonskega osnutka republike Ohio (l. 1895), ki se glasi: »Vsakdo, ki je na smrt obsojen, mora trpeti, da se porabi za znanstvene poskuse. Ti poskusi se bodo vršili v korist znanosti in družbe po natanko določenih pravilih in na način, da mu ne bo trpeti nobenih nepotrebnih (!) bolečin.« Tudi na vseučiliščih obiskujejo profesorji s svojimi slušatelji ječe, da ti pri teh kliničnih obiskih spoznavajo zločince. Te obiske so uvedli seveda prvi Italijani Lombroso, Ferri, Ottolenghi, Zerboglio, Zuccarelli, Riccardi in tudi prof. Hiller v Gradcu, ki pelje svoje slušatelje vsako leto ali v Karlau ali pa v Maribor.

Znanstveni in praktični rezultati kriminalistike pa niso le važni kot neobhodno potrebni pripomočki sodnikovi pri preiskavi, glavnih obravnavah, ampak posebno in v prvi vrsti tudi za odmerjenje kaznij in za racijonelno ter ekonomično vporabo kazenskih sredstev. Lombroso in njegova šola so zlasti povdarjali, da pri odmeri kazni ni jemati v poštev, kakor doslej, v prvi vrsti in jedino le velikosti in socialne važnosti zločina, katerega

je izvršil obsojenec, ampak da se je ozirati pred vsem na telesni in duševni ustroj zločincev, na intenzivnost njegovega nagnenja k zločinu. Kazen za hudodelca iz navade bodi povsem drugačna, nego li za zločinca vsled posebne prilike ali razmer in iz strasti, nikakor pa naj ječa ne bo za te, zadnje kategorije zločincev, posebno mladih, nikaka mučilnica, ampak vzgojevališče, kjer naj se moralno padli človek poboljša in navaja k rednemu, moralnemu in delavnemu življenju. Ti postulati sicer niso bili nikakor novi; človekoljubni John Howard je že zanje žrtvoval svoje življenje. Vendar ima Lombrosova šola še prav posebno zaslugo, da je hudodelce natančno razdelila in zahtevala za vsako vrsto posebne ozire pri odmerjenju kaznij. Lombroso je uprav s temi svojimi zahtevami dosegel v legislatorno-praktičnem oziru najlepše vspehe. Moderni kazenski zakoniki so si te Lombrosove ideje popolnoma prisvojili.

Ne najmanjšo zaslugo pa si je pridobil Lombroso, da je uprav s svojo teorijo o rojenem zločincu obrnil pozornost na tisto vrsto zločincev, ki sicer niso umobolni po naukih moderne psihijatrije, ki pa zoper nje vendar ni moči kazensko postopati, ker se njih duševno stanje ne more imenovati normalno. Te vrste ljudje, ki so degenerirani vsled telesnih bolezni, nezmernega uživanja alkohola itd. in so večkrat prav zelo nagneni zločinstvu, a človeški družbi skrajno nevarni, so navadno vedno na poti med ječo, blaznico in prisilno delavnico. Sodniki jih pošiljajo iz ječe v blaznico, ker jih ni moči smatrati za normalne in torej tudi ne kaznovati; psihijatri jih zopet ne trpe v svojih zavodih; prisilne delavnice tudi niso zanje in tako se ti nesrečneži, ki lahko postanejo skrajno nevarni za občno varnost, porivajo toliko časa semtertje, da se oblastva konečno naveličajo vednih preprirov in jih izpuste. Ta prostost pa navadno ne traja dolgo. Vsled novih zločinov nastopajo zopet staro pot. Zakonodajstvo je začelo uprav po vplivu občnega gibanja, katero so povzročile nove kriminalistične šole, obračati svojo pozornost na te ljudi in ustanavljati zanje posebne azile.

Tako nam je Lombroso pri vseh vrstah hudodelcev pokazal najprimernejšo, najvspešnejšo in najkrajšo pot, ki drži do zmage v boju zoper zločince v konkretnih slučajih.

Toda s tem se ta marni človekoljub še nikakor ni zadovoljil. Postavil si je pred vsem za svojo prvo nalogo, da bi kolikor moči pomagal zaceliti veliko rano na telesu človeštva, zločinstvo sploh. Izvršujoč s čudovito marljivostjo to svojo nalogo, pokazal se je pravega medicinca. Lombroso je spoznal, da kriminalna politika boleha za isto hibo, kakor pred nedolгим časom medicina. Kakor se je nekdanj zdravil n. pr. glavobol le kakor tak, ne da bi se zdravnik zmenil za razne vzroke glavobola in ga temu primerno zdravil, tako se je tudi n. pr. kriminalna politika borila recimo zoper tatvino le kakor tako zgolj le s kaznimi in to vedno ter v vseh različnih slučajih enakimi, ne da bi posegla globlje, vprašala po vzrokih moralne gnilobe in začela tukaj pri koreninah zdraviti.

Jedna glavnih Lombrosovih zaslug je, mislim, pač to, da je vedno in povsod pobijal usodno zmoto klasične šole, ki je smatrala zločin v posameznih slučajih za abstraktno jedoto, in da je pokazal, da je zločin skoro vedno produkt individualnega razpoloženja in posebnih socijalnih razmer. S tem svojim naukom je dal kriminalni politiki povsem novo, jedino pravo smer. Po vsem omikanem svetu je danes že razširjeno prepričanje, da je treba začeti boj proti zločinu vse drugače nego doslej, namreč da je treba zamašiti izvirne posameznih zločinov in toka ne še-le zajeziti, ko postane že mogočna reka. Danes pač nihče več ne misli, kakor se je menilo še nedavno, da so najbolj drakonični kazenski zakoniki najbolj uspešno sredstvo proti zločinstvu, marveč danes je splošno mnenje to, da so zdrave socijalne reforme, ki omogočijo n. pr. delavcu primerno eksistenco, da ima dovoljno hrane in primerno stanovanje, da mu ni treba prebiti prosti čas v duševno in telesno pogubnih beznicah in pozabljati svoj obupni položaj v alkoholu, mnogo uspešnejše sredstvo proti hudodelstvu, kakor najhujše kazni.

In uprav jasno dejstvo, da so našli Lombrosovi zdravi terapevtski nauki, bolj kakor vse druge njegove teorije, v principu splošno pritrjevanje, da so se začeli njegovi nauki praktično vporabljeni, najbolj potrjuje trditev, katero smo izrekli v začetku, da so Lombrosovi nauki, da je njegovo kazensko naziranje vzrastlo na modernih tleh, da je Lombroso le spihal iskro, ki je tlela v duhu časa, v mogočen plamen, ki se je, kakor bomo

v drugem članku videli, razširil po vsem ozemlju. Ta očiščujoči plamen je uničil stoletne, trhle nazore, vmes pa tudi marsikateri moderni, prenačljivi Lombrosovi nauk. Iz pepela pa se je vzdignil pomlajeni feniks, ki je mogočno nastopil svojo pot v vse kulturne države, povsod vzprejet z velikanskim začudenjem, morda največ radi svojega novega, nenavadno bujnega perja.

Najbolj neprijazen pa je bil vsprejem v kraljestvu »Justitiae«; tu je bil preganjan, zaničevan, teptan; toda ni se dal ugonobiti in ostal je zmagoslaven. Najboljši podaniki »Justitiae« pa so polagoma spoznali, kolikega pomena in kolika dobrota je ta nevačljivi gost za njihovo kraljestvo. In »Justitia« je prišla za pero in prvič poleg svojih najslavnejših podanikov zapisala neizbrisno v zlato knjigo svojega kraljestva ime sina Higijeje: Cesare Lombroso.



Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Kedaj se naravni odtok gnojnice ali hoja kokoši na sosedov svet znači kakor posest dotične služnosti? Kakšno obrambo ima sosed zoper tak odtok ali kokoši?

C. kr. okrajno sodišče v Škofji Loki je v pravdi tožnika Franceta T. proti Janezu V. zaradi služnostne prostosti s sodbo od 15. oktobra 1900 C 92/00-5 razsodilo:

I. Odbije se tožbena zahteva, da je toženec dolžan pripoznati, da:

1. do tožnikovih parc. št. 702 in 701, spadajočih k tožnikovemu zemljišču vl. št. 12 d. o. S., nima nobene služnostne pravice niti on, toženi, niti njegovo zemljišče vl. št. 104 d. o. S. in tudi ne k temu zemljišču spadajoča parc. št. 57, in posebno, da ste tožnikovi parc. 702 in 701 prosti služnostne pravice, da bi se odtekala na parc. 702 toženčeva gnojnica iz njegovega svinjaka in stranišča in da bi hodile na obe parceli toženčeve kokoši;

2. mora vsled tega v 14. dneh vse potrebno ukreniti, in sicer:

a) da se gnojnica iz njegovega svinjaka in stranišča ne bo več odtekala na parc. št. 702, in sicer s tem, da napravi po svojem svetu kanal za odvajanje gnojnice na svoj svet;

b) da njegove kokoši ne bodo več uhajale na tožiteljevi parc. 702 in 701, in sicer s tem, da jih bode imel zaprte na zadostno obgrajenem prostoru.

3.) plačati tožniku v 14. dneh pravnih stroškov — vse proti zvršilu.

II. Tožnik je dolžan, da plača tožencu na 130 K 33 h odmerjene pravnih stroškov v 14. dneh proti zvršilu.

Razlogi.

Po pričah Francu P., Ani P. in Mariji H. je dokaz dognan, da se iz toženčevega posestva, oziroma svinjaka, odnosno tudi žganjarnice najmanj 30 let javno in brez vsake ovire gnojnica odteka na tožnikov vrt parc. 702 d. o. S., in po pričah Ani P. v zvezi z Marijo H., Uršo L., Štefanom T. in Marijo T. pa je tudi utrjeno, da toženčeve kokoši najmanj 30 let uhajajo na parceli 702 in 701 d. o. S. in tam brskajo, kopljejo in, samo ob sebi umevno, škodo delajo.

Tako pa je toženec, akoravno za njega, oziroma njegovo zemljišče vl. št. 104 d. o. S. pri zemljišču tožnika vl. št. 12 d. o. S. ni nobena služnostna pravica vknjižena, po §-u 1470 o. d. z. priposestoval, da se sme iz njegovega svinjaka in stranišča odtekati gnojnica na tožnikov travnik parc. 702 d. o. S.

Glede kokoši, ki tudi že nad 30 let uhajajo na tožnikovi parceli 702 in 701 d. o. S., pa toženec služnostne pravice ni priposestoval, ker je po §-u 499 o. d. z. izključena, kajti pašna pravica ne obsega perutnin in je stvar tožnika, ako mu kokoši škodo delajo, zoper toženca postopati v zmislu zakona o obrambi poljščine z dne 17. jan. 1875, št. 8 dež. zak.

Tožbeno zahtevo je bilo pri tem položaju odbiti. Izrek o stroških je utemeljen v §-u 41 c. pr. r.

Na priziv tožnika Franceta T. je c. kr. dež. prizivno sodišče v Ljubljani s sodbo od 19. dec. 1900 Bc III 173/00-2 spoznalo za pravo:

I. Prizivu se deloma ugotovi in sodba sodišča I. stopinje tako izpremeni, da je toženec Janez V. dolžan priznati, da je tožnik Franc T. lastnik zemljišča vl. št. 12 d. o. S. in k temu zemljišču pripadajočih parcel št. 701 in 702; da sta te dve parceli št. 701 in 702 d. o. S. prosti vsake služnostne pravice v korist toženca ali v prid njegovemu zemljišču vl. št. 104 d. o. S. in k temu zemljišču spadajoče parcele št. 57, da sta posebno prosti služnostne pravice, da bi se odtakala na parcelo 702 gnojnica iz toženčevega svinjaka in stranišča in da bi hodile na obe parceli toženčeve kokoši.

Nadaljna tožbena zahteva, da je toženec dolžan v 14. dneh vse potrebno ukreniti, da se gnojnica iz njegovega svinjaka in stranišča ne bode več odtakala na tožnikovo parc. št. 702, in sicer s tem, da napravi po svojem svetu odvodni kanal za odvajanje gnojnice na svoj svet, ter da njegove kokoši ne bodo več uhajale na tožnikovi parceli št. 701 in 702 in sicer s tem, da jih bode imel zaprte na zadostno obgrajenem prostoru — se pa zavrne.

II. Stroški obeh strank na prvi stopinji, kakor tudi stroški prizivnega postopanja se vzajemno pobotajo.

Dejanski stan.

Sodbo sodišča I. stopinje, s katero je bila tožbena zahteva povsem zavrnena in tožnik obsojen v plačilo toženčevih pravnih stroškov — izpodbija tožnik s pravočasno zglašenim prizivom v celem njenem obsegu.

1. zaradi pomanjkljivosti postopanja na prvi stopinji, ker se ni vršil sodni ogled na mestu spornega sveta in so zavoljo tega nejasne tudi izpovedbe prič, katere govore le o enem svinjaku, čeravno ima tožba poleg stranišča v mislih dva svinjaka.

2. zaradi tega, ker je prvi sodnik neopravičeno smatral dokazanim, da je toženec pridobil s priposestovanjem pravico, da se sme gnojnica z njegovega sveta odtekati na tožnikov svet in

3. zaradi napačne pravne presoje stvari glede dozdevne pravice, da smejo toženčeve kokoši zahajati na tožnikov svet brskati in škodo delati.

Prizivni predlog gre na to, naj se po eventualni dopolnitvi dokaznega postopanja v zmislu prvonavedenega prizivnega razloga sodba sodišča I. stopinje izpremeni in tožbeni zahtevi ugodi, tožencu pa naloži povrnitev pravnih stroškov; oziroma, naj se sodba razveljavi in stvar vrne sodišču I. stopinje, da dopolni razpravo v zmislu prizivnega razloga pod št. 1 in sklene potem novo sodbo.

Te prizivne razloge je tožnikov zastopnik izvajal tudi na prizivni razpravi, poudarjaje osobito nepravilnost nazora prvega sodnika glede vprašanja priposestovanja.

Toženčev zastopnik je te prizivne razloge pobijal za neosnovane ter predlagal, naj se sodba potrdi in tožencu prisodijo tudi stroški prizivnega postopanja.

V pojasnitev dejanskega stanja na prizivni razpravi povprašan je toženec navedel, da gnojnica vsled naravne lege pritaka v neko plitvo jamico, katera je na njegovem svetu naravno nastala in je blizu tožnikove parcele; kadar se ta dolinica napolni, gre gnojnica čez in se sama od sebe odtaka na tožnikov svet. Jarkov, po katerih bi se gnojnica nalašč odvajala od svinjakov ali stranišča v to jamico, ali pa od tukaj naprej na tožnikov svet, ni toženec nobenih naredil ali izkopal in jih tudi nikdar ni bilo. — Sedaj, že med pravdo je toženec dal en voz ruše nasuti, vsled česar se je naravni odtok gnojnice zadela.

Tožnik je te dejanske navedbe toženčeve potrdil.

V drugem se je sklicevati na dejanski stan, ugotovljen po prvem sodniku.

Razlogi.

Prvemu prizivnemu razlogu se je deloma takoj na prizivni razpravi ustreglo s tem, da sta bili stranki povprašani o onih dejanskih okolščinah, katere na prvi stopinji glede odtoka gnojnice niso bile zadostno pojasnjene in katere se zde prizivnemu sodišču odločilne za razsojo te pravne stvari; ker stranki v dotičnih navedbah soglašate, je nepotreben v tem oziru vsprejem dokaza po sodnem ogledu.

Proti tožbeni zahtevi, da ne sme pustiti odtekati gnojnice iz stranišča in svinjakov na tožnikovo parcelo št. 702, se brani

toženec z ugovorom, da je tako pravico priposestoval, ker se je gnojnica z njegovega sveta več nego 30 let tako odtekala, kakor sedaj; prvi sodnik je smatral ta ugovor toženca opravičenim in je radi tega zavrnil dotično tožbeno zahtevo.

V tem oziru je tožnikov priziv utemeljen in ker on rešitev tega vprašanja po prvem sodniku kot nepravilno izpodbija, je na podlagi dejanskih ugotovitev presoјati, je li s strani toženca sploh dokazano priposestovanje kake služnosti?

Toženec sam ni nikdar trdil, da mu pristojna služnost odpeljavanja gnojnice s svojega sveta na tožnikovo parcelo št. 702 (§ 475 št. 7 o. d. z.) in v resnici tudi ni — to priznata obe stranki — nikake umetne naprave, vsled katere bi se gnojnica namenoma odpeljevala na tožnikov svet.

Potrditi in dokazati bi toraj moral toženec, da je prišel v posest in tako tožniku nasproti priposestoval pravico, da je leta dolžan pripustiti naravni odtok gnojnice na svoj svet in da se na tem naravnem položaju ne sme ničesar izpremeniti; pridobitev take služnostne pravice pa toženec ni dokazal; kajti s tem, da se je gnojnica do sedaj vsled naravne lege sveta neovirano odtekala na tožnikovo parcelo, še nikakor ni dokazano, da se je to zgodilo zato, ker je toženec zahteval, da mora to naravno odtekanje gnojnice vsled kake pristojne mu pravice ostati neizpremenjeno in da se je tožnik temu zahtevanju pokoril.

Ves dejanski položaj kaže na to, da je naravni odtok gnojnice do sedaj sicer dejansko obstal, da se pa to ni zgodilo vsled zahtevanja toženca, da mora tako biti, niti vsled priznanja tožnika, da je dolžan to pripustiti; radi tega pa tudi ni govoriti o priposestovanju kake služnostne pravice toženca in ker si on tako pravico lasti, bilo je dotičnemu delu tožbene zahteve ugoditi in izpodbijano sodbo v tem delu izpremeniti.

Vendar pa iz tega ne sledi, da je toženec dolžan odstraniti dosedanje stanje naravnega odтока gnojnice na tožnikov svet.

Poudarjati je namreč, da je tak odtok gnojnice naravna posledica uporabe toženčeve lastnine (§ 1305 o. d. z.); ako je toženec — izvršujoč svojo lastninsko pravico — postavil na svoji stavbni parceli št. 57 d. o. S. hišo in k njej spadajoča gospodarska poslopja, nima tožnik še nikake pravice, od njega zahtevati, da mora odstraniti neugodnosti, katere izvirajo zanj

vsled uporabe te pravice toženca. On bi moral marveč trditi in dokazati, da mu pristojna kaka pravica do ustanovitve toženčeve lastninske pravice, n. pr. pravica prepovedi, da toženec na svoji parceli sploh, ali pa vsaj v bližini njegovega sveta ne sme staviti svinjaka ali stranišča tako, da se po naravni legi odteka gnojnica na njegovo parcelo. Take pravice pa tožnik niti trdil ni in radi tega se njegovemu nadaljnemu zahtevanju, da mora toženec sedanje stanje naravnega odтока gnojnice odpraviti, ni moglo ugoditi.

Glede dozdevne služnosti, da smejo toženčeve kokoši hoditi na tožnikovi parceli št. 701 in 702, je že prvi sodnik poudarjal, da toženec take služnosti ni mogel priposestovati; priposestovati pa ni mogel v prvi vrsti radi tega, ker toženec niti trdil ni, da so kokoši zahajale na tožnikov svet vsled njegovega zahtevanja in da so se tožnik ali njegovi predniki takemu zahtevanju pokorili; dokazano je nasprotno, da so le-ti kokoši pojali proč, kadarkoli so jih dobili na svojem svetu.

Ker si je pa toženec tako pravico vendar lastil s tem, da se je izrecno skliceval na priposestovanje, bilo je dotičnemu tožbenemu zahtevku ugoditi in tudi v tem delu sodbo sodišča I. stopinje izpremeniti.

Nadaljnemu zahtevanju tožnika, da mora toženec imeti svoje kokoši zaprte na zadostno obgrajenem prostoru, pa ni bilo moči ugoditi, ker bi to pomenjalo utesnitev toženčeve lastninske pravice, dočim tožnik niti trdil ni, da mu pristojna kaka pravica, zahtevati od toženca, da sme na svojem svetu imeti kokoši le zaprte. Tožniku se bode posluževati drugih zakonitih sredstev, če mu bodo toženčeve kokoši še nadalje delale škodo.

Z ozirom na to, da sta stranki v bistvu po enakem delu zmagali, oziroma propadli v tej pravdi, bilo je obojestranske stroške na I. in II. stopinji vzajemno pobotati (§ 43 in 50 c. pr. r.).

Vsled revizije obeh strank je c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 21. marca 1901, št. 1796 razsodilo, da se reviziji toženčevi ne ugoti, reviziji tožnikovi pa deloma ugoti, da se sodba prizivnega sodišča deloma potrdi, deloma pa izpremeni in sploh spozna za pravo: Toženec je dolžan:

I. priznati, da je tožnik lastnik zemljišča vl. št. 12 d. o. S. in k temu pripadajočih zemljiških parcel št. 701 in 702, da sta

te dve parceli prosti vsake služnosti v korist toženca ali njegovega zemljišča vl. št. 104 d. o. S. ter k temu spadajoče parcele št. 57 in posebno služnosti, da bi se odtakala gnojnica iz toženčevega svinjaka in stranišča na parcelo št. 702 in da bi hodile toženčeve kokoši po obeh tožnikovih parcelah.

II. ukreniti v 14. dneh vse potrebno, da se gnojnica iz njegovega svinjaka in stranišča ne bo več odtakala na tožnikovo parcelo.

III. povrniti v 14. dneh tožniku polovico stroškov vseh treh stopinj, določenih na 435 K 85 h, v znesku 217 K 92 h — vse proti zvršilu.

IV. Nadaljna zahteva, da bi bil toženec dolžan po svojem svetu napraviti odvodni kanal za odvajanje gnojnice iz svinjaka in stranišča na svoj svet in svoje kokoši imeti zaprte na zadostno ograjenem prostoru, da ne bi več uhajale na tožnikovi parceli št. 701 in 702 — se pa zavrne.

Razlogi:

Kar se tiče odtekanja gnojnice iz toženčevega svinjaka in stranišča na tožnikovo parcelo št. 702 dav. obč. S., je pritrditi nazoru prizivnega sodišča, da v tem slučaju ne gre za služnost v zmislu §-ov 475-477 obč. drž. zak., zakaj toženec ni nikakor s svojim delom učinil tega odtakanja in tudi ni trdil ali dokazal nobene okoliščine, iz katere bi izhajalo, da je kdaj zahteval dopustitev odtekanja gnojnice na zemljišče tožnika ali njegovih prednikov v zmislu §-a 472 obč. drž. zak. kakor pravico in tako stopil v zmislu §-a 313 ibid. v posest te pravice. Okoliščina pa, da se je to odtekanje po prirodnih zakonih vršilo dolgo vrsto let, ga še ne opravičuje, da bi smel kakor svojo pravico zahtevati, naj se to stanje vzdrži, in se opirati na priposestovanje, ki se niti začelo ni do zdaj, ker mu manjka bistvene potrebnosti, posesti pravice (§ 1460 obč. drž. zak.).

Po pravici je torej prizivno sodišče ugodilo tožbeni zahtevi zastran priznanja služnostne prostosti parc. št. 702, zlasti ker obnašanje toženčeve v tej pravdi jasno kaže, da si lasti odtekanje gnojnice kakor svojo pravico napram tožniku, vsled česar je bil ta v zmislu §-a 535 obč. drž. zak. upravičen tožiti.

Kar se pa tiče odstranitve tega stanja, ki jo zahteva tožnik, po zakonu ni bilo utemeljeno zavrni ti ta del tožbene zahteve na podlagi §-a 1305 obč. drž. zak., zakaj pravico lastnika, da sme s svojo lastnino poljubno ravnati (§ 354 obč. drž. zak.), omejuje § 364 ibid., po katerem se lastninska pravica izvršuje le toliko, kolikor se ne poseza v pravice tretjega. Da pa se je to v navzočem slučaju res godilo z odtekanjem nesnage iz toženčevega svinjaka in stranišča na sosednji tožnikov travnik, je razvidno iz izpovedbe prič Jožefa S., Uršule L., Marije T. in Jožefa G., ki vsi pravijo, kakšno škodo je delalo to odtekanje tožnik.

Tožnik je torej na vsak način upravičen, zahtevati od toženca, naj stori vse potrebno, da se v bodoče onemogoči odtekanje gnojnice. Ako pa tožnik zahteva, naj se zgodi to na določen način, namreč, da napelje toženec gnojnico na svoj svet po kanalu, ki naj ga napravi po svojem zemljišču, sega predaleč, ker ni dokazal, da ima pravico zahtevati, da stori toženec uprav to, in ker so lahko in so očitvidno tudi druga sredstva, da se tožniku ustreže v tem oziru, ker je torej tožencu na prosto dano, odpomoči stvari na tak način, kakeršen mu najbolj prija.

Tudi z ozirom na stopanje toženčevih kokošij na tožnikov vrt je razsodba prizivnega sodišča upravičena, zakaj tudi tukaj je iz toženčevega stališča v pravdi razvidno, da hoče v tem imeti služnostno pravico, ki si jo je baje pridobil s tridesetletnim izvrševanjem, dočim tudi tukaj o toženčevi pridobitvi kake posesti pravice in tedaj o kakem priposestovanju ne more biti govora, ker toženec niti trdil ni, nikari še dokazal, da je karkoli povzročil, da so hodile kokoši po tožnikovem vrtu, in da je zahteval, da mora toženec to trpeti, temveč je pustil, da so tožnikovi ljudje zapodili kokoši, in se je celo opravičeval, kakor potrjujeta prič Marija H. in Štefan T.

Nasprotno pa je prizivno sodišče nadaljno tožnikovo zahtevo, naj se tožencu zaukaže, da stori potrebno, da kokoši ne bodo nič več uhajale na tožnikov vrt, po pravici zavrnilo, ker tožnik nikakor ni trdil, da uhajajo kokoši na njegov vrt vsled kakega toženčevega delovanja — kar se je prigodilo pri odta kanju gnojnice, ker je povod temu zgradba svinjaka in stranišča

ter toženčeva uporaba — in se mu torej tudi ne more naložiti, da bi odredil vse potrebno proti dogodkom, ki jih ni provzročil, zakaj reje kokoši ni smatrati za toženčevo delovanje, ki je provzročalo invazijo na toženčev vrt.

Kar pa se tiče škode, ki jo je imel tožnik s to invazijo, pristojajo mu druga pravna sredstva, s katerimi se lahko brani proti temu, kakor je to že označilo prizivno sodišče (§-a 384 in 1321 obč. drž. zak., deželni zakon za vojvodstvo kranjsko od 17. januarja 1875 št. 8 dež. zak. in dr.).

Iz rečenega izhaja, da toženčeva revizija, ki se opira na revizijski razlog neprave presoje stvari v zmislu §-a 503 št. 4 civ. pr. r., ni utemeljena v ničemur, tožnikova pa samo v toliko, kolikor je prizivno sodišče popolnoma zavrnilo tožnikovo zahtevo, naj se tožencu zaukaže, da mora odstraniti škodljivi odtok gnojnice po njegovem vrtu.

V tej točki je bilo torej tožnikovi reviziji deloma ugoditi in sodbo prizivnega sodišča po zgorajšnje izpremeniti.

Toženec izpodbija sodbo drugega sodišča tudi s stališča §-a 503 št. 3 civ. pr. reda, češ, da se ne strinja s spisi nazor drugega sodnika, da toženec ni priposestoval pravice, pustiti, da gnojnica iz svinjaka in stranišča odteka na tožnikov vrt. Toda ne glede na to, da se ne izpodbija kaka dejanska premisa, iz katere je izvajal prvi sodnik pri snovanju izpodbijane sodbe, temveč njegovo izvajanje, ki se da izpodbijati samo po §-u 503 št. 4 civ. pr. reda, — se je že zgoraj dognalo, da o toženčevem priposestovanju kake služnosti ne more biti govora, ker toženec nima posesti pravice, in da je potemtakem popolnoma vse jedno, kako dolgo se je vršilo sporno odtakanje.

Če bi bil drugi sodnik o tem tudi napačnega nazora, bi bil ta nazor brez pomena, ker je priposestovanje iz drugih razlogov izključeno.

Ker je tožnik z večjim delom tožbene zahteve na instancah prodril, bilo mu je pripoznati v zmislu §-ov 41, 43 in 50 civ. pr. reda tudi razmeren del stroškov vseh instanc.

b) K uporabi §-a 154 gr. z.

C. kr. kotarski sud u Puli u parnici općine Hrenovice, kao tužiteljice proti Stjepanu D. i Ivanu D. u Puli kao tuženima radi K 279'22 na temelju usmene rasprave provedene uz pristup jedne i druge stranke, odbio je tužbu, s kojom tužiteljica traži, da tuženici budu osudjeni, da plate prituženu svotu u iznosu od K 279'22 sa postotkom od 5% računajući od 27. novembra 1898 sve ovo u 14 dana pod prijetnjom ovrhe.

Činjenično stanje. Tužiteljica, općina Hrenovice zahtjeva K 279'22 za uzdržavanje i bolničke troškove, isplaćene za Stjepana D., oca tuženika, koji kao starac nije sposoban za radnju i ne može uzdržavati sebe s K 21, koje dobiva mjesečno kao mirovinu, i za to morala je tužiteljica, da kroz 84 dana plati po 1 K na dan i po tom spraviti ga u Ljubljansku bolnicu pri S. Josipu, gdje plaća za njega po 1 K na dan. Pošto bi tuženici, kao sinovi i notorično imoviti, morali providjeti za uzdržavanje staroga svoga oca, predlaže tužiteljica, da tuženici budu osudjeni kao u tužbi.

Tuženici se ne drže obvezanima platiti traženu svotu, jer njihovo ekonomično stanje nije takovo, da bi njima bilo moguće za oca skrbiti; oni valja da radom uzdržavaju obitelji; i ako su kućegospodari, duguju iznose: I. Stjepan D. K 2800 sa 6% interesa. II. Ivan D. K 5800. Stjepan D. je i mehanički kovač u Arsenalu s dnevnom plaćom od K 3'94, ali mora uzdržavati obitelj, sastojecu od žene i 4 djece od 9—23 godine, i za to je za 2 njegove djece, primljene u Puljsku bolnicu općina platila relativne troškove za siromaka. Drugi tuženik Ivan D. je vlasnik jedne kovačije, s kojom ne dobiva ni 2 K na dan, a mora uzdržavati obitelj, sastojecu od žene i jedne 23ljjetne kćeri.

Tužiteljica pozivajuć se na potvrdu općine puljske od 29. januarja 1897 Br. 17838, iz koje proizlazi, da Stjepan D. posjeduje kmeščinu od K 1600, a Ivan D. od K 14.000, traži, da se, i ako opstoje gori navedeni dugovi, tuženikom mora naložiti, da plate kako je u tužbi pitano. U potvrdi prišeženog vještaka Petra D. iskazano je, da je kuća Stjepana D. vrijedna K 5000, a ona Ivana D. K 11.250. Općina je Puljska pismom od 27. oktobra t. g. Br. 14325 potvrdila, da je bolničke troškove

za 2 djece Stjepana D. platila domovna općina smatrajuć ga siromakom.

Razlozi.

Sinovi su po zakonu dužni providjeti za uzdržavanje roditelja, koji živu u siromaštvu, samo ako mogu to učiniti bez pogibelji, da oni sami padnu u bijedu. Ako se pak uzme u obzir, da otac tuženika imade mjesečnu mirovinu od K 21, s kojom bi, glede na njegovo socijalno stanje, mogao u svojem rodnom kraju životariti, i da njegovi sinovi, i ako su kućegospodari i obrtnici u Puli, moraju plaćati visoke kamate na velike dugove in skrbiti za odgoj mnogobrojne čeljadi u mjestu notorično veoma skupom, te da je posebno glede na Stjepana D., svjedočbom Puljske općine iskazano, da je on smatran siromakom, jer je općina njegove domovine platila bolniške troškove za 2 njegove djece, primljene u bolnicu, moralo se je odbiti tužbu kao neutemeljenu.

C. kr. okružni sud v Rovinju presudio je: Odbija se priziv tužiteljice te biva potvrđena presuda prvoga sudca.

Razlozi.

Na temelju činjeničnog stanja uzima se dokazanim, da tuženici doduše imadu nešto vlastitog imetka, ali da je to zaduženo; da je tuženik Stjepan D. mehanički kovač u Arsenalu s dnevnom plaćom od K 3'94; da ima isti skrbiti za uzdržavanje sebe, žene in četvero djece, da ga je ista puljska općina smatrala siromakom plativši bolniške troškove za dvoje njegove djece; da je sutuženik Ivan D. vlasnik jedne kovačije, al koja mu ne nosi ni po 2 K na dan; da ima isti skrbiti za sebe, ženu i svoju 23ljetnu kćer, te da njihov otac uživa mirovinu u mjesečnom iznosu od K 21.

Iz tih dokazanih okolnosti, odnosno na veliku skupost, koja vlada u Puli, došao je prvi sudac do osvjedočenja, da tuženici nijesu u stanju uzdržavati svojega oca, a da sami ne padnu u bijedu, a da bi njihov otac obzirom na njegovo socijalno stanje u svojem rodnom kraju mogao životariti sa svojim mirovinom. Iz predstojećih okolnosti i na temelju uvažanja prvoga sudca slijedi nužni zaključak, da tuženici u smislu §-a 154 obč. gradj. zak. nijesu dužni platiti utužene svote.

Budući da tužiteljica u svojem prizivnom spisu priznaje, da je činjenično stanje prvoga sudca pravo utvrđeno, nije prizivno sudište moglo upotrebiti drugog dokaznog gradiva, nego ono, što mu ga podao prvi sudac; tim manje se je smatralo ovlaštenim tumačiti utvrđene okolnosti drukčije, nego što ih je sam prvi sudac tumačio.

Iz tih razloga nije bilo ugoditi prizivu tužiteljice, jer neosnovan u zakonu, i morala se je potvrditi presuda prve inštanice.

C. kr. vrhovno sudište rješitbom od 3. aprila 1901 udovoljilo je reviziji, te preinakom presude prizivnog suda, presudilo je: Tuženici dužni su platiti tužiteljici za 14 dana uz svrhu utuženu svotu od 139 for. 61 nč. ili 279 K 22 p. u ime boničnih troškova plaćenih po izvadku računa od 18. listopada 1898 pod A. za opskrbu Stjepana D. starijega (otca tuženika) i suviše kamate od 5% na ovu računavši od dana, kad je tužba bila dostavljena te naknaditi joj u istom roku uz iste posljedice troškove parnice i pravnih lijekova u iznosu od 84 K 80 p., dok imaju sami podnieti vlastite parnične troškove.

Razlogi.

Po §-u 154 gr. z. dužna su djeca, da pristojno uzdržavaju roditelje, koji su osiromašili. Ali ta dužnost alimentacije ne ide tako daleko, da izvrgne pogibelji vlastito uzdržavanje obvezanika. Pošto je pak domovna općina tuženika za opskrbu njihova oca u bonicama u Puli i Ljubljani platila po izvadku računa pod A. krunu na dan, a pošto je njihov otac imao mjesečnu mirovinu od K 21 (biva 70 p. na dan), to valja na temelju parničnih ispadaka prosuditi, jesu li tuženici s obzirom na svoje imovinske prilike, na snagu i sposobnost za rad mogli trošiti 30 p. na dan za uzdržavanje svojega oca, a da kraj toga oni sami ne budu lišeni pristojnoga uzdržavanja ili ne budu spriječeni u ispunjavanju dužnosti, što su nu u prvom redu nametnute kao ocevima obitelji.

To pitanje valja potvrditi po stanju spisa.

Tuženik Stjepan D. ima u Puli nekretnu imovinu vrijednu K 16.000, a dobiva suviše nadnicu od K 3 i para 94 kao mehaničar, a ima da se brine za ženu i četvero djece u dobi izmedju

9 i 23 godine. Drugi tuženik Ivan D. ne samo da ima nekretnu imovinu u Puli vrijednu 14.000 K, već ima i svoju kovačnicu, a nema da se brine nego za hčer od 23 godine. To je sve u presudi utvrđeno, ako je u ostalom i istina po presudnim utvrđenjima, da je nekretno imanje tuženika podložno dugovima, to je ipak nekretno imanje Stjepana D. odbivši dugove još uvijek vrijedno 2000 K, a ono Ivana D. 5450 K. Pored svega toga mogla su oba tuženika, redovito gospodareći, a da kraj toga ne bi bili oni ni njihovi ukućani izvrgnuti pogibelji u prehrani, izbiti dnevni trošak od 30 para za uzdržavanje svojega oca, te nije bilo ni pravo ni pravica naprtiti tu dužnost alimentacije na tužiteljicu domovnu općinu.

Pošto dužnost djece na alimentaciju prednjači ovoj domovne općine, te pošto domovna općina tuženika za njih je trošila, dok su oni morali po zakonskim propisima učiniti taj trošak, to nema sumnje da je ona po §-u 1042 gr. z. i §-ih 28 i 29 domovnog zakona od 3. prosinca 1863 br. 105 L. D. Z. ovlaštena tražiti naknadu od tuženih sinova opskrbljenoga u ime opskrbnih troškova, o kojima se radi.

Postoji dakle iznešeni revizijski razlog pogrešnog pravnog prosudjenja parnice.

Budući opravdan taj revizijski razlog ne treba se baviti sa revizijskim razlogom opreke sa spisima takodjer iznešenom, koji medjutim ne postoji, gdje se kaže, da su ti opskrbni troškovi bili plaćeni od općine puljske.

Po svemu tome valjalo je udovoljiti osnovanoj reviziji te preinakom prizivne presude udovoljiti tužbi osudjujući istodobno tuženike na naknadu troškova parnice i pravnih lijekova (§ 41 i 50 gr. p.).

Dr. I. Z.

Kazensko pravo.

„Lotiti se“ (§ 143. k. z.) znači tudi takšno fizično obnašanje napadalca, ki ovira odpornost napadenca.

Kaz. raz. od 5. julija 1901, št. 1939.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je s sodbo od 8. januarja 1901 Vr. VI. 766/00-66 oprostilo Janeza Š. in Jožefa T. od obtožbe radi hudodelstva telesne poškodbe v zmislu §-a 143

k. z. po §-u 259, št. 3 k. pr. reda. V razlogih je izreklo prepričanje, da je pač jeden izmed obtožencev zabodel z nožem Janeza P., ker v kritičnem času ni bilo nikogar drugega poleg, in smatralo za dokazano, da obtoženca ter poškodovanec so mahali z rokami, za nedokazano pa, da bi se bila obtoženca kakorkoli dotaknila telesa Janeza P.

C. kr. državno pravdnništvo je podalo ničnostno pritožbo, kateri je c. kr. najvišje sodišče ugodilo, izpodbijano sodbo razveljavilo in o stvari sami spoznalo v zmislu §-a 288, št. 3 kaz. pr. reda za pravo.

»Janez Š. in Jožef T. sta kriva hudodelstva težke telesne poškodbe po §-u 143 kaz. zak., katero sta zakrivila s tem, da sta se v noči od 2. do 3. septembra 1900 v Lescah pri grdem ravnanju, započetem od več ljudi proti Janezu P., in sicer tako, da je le-ta bil na svojem telesu poškodovan ter je vsled tega umrl, in se ne da določiti, kdo mu je prizadel smrtno poškodbo, — lotila poškodovanca, sicer ne z namenom usmrtiti ga, toda vendar v sovražnem namenu, ker sta šla nadenj in vihtela roke. Radi tega se ju obsodi po istem paragrafu z uporabo §-a 54 kaz. zak. vsakega na težko ječo 8 mesecev, poostreno s trdim ležiščem vsakih 14 dni, ter v zmislu §-a 389 kaz. pr. reda v povrnitev stroškov kazenskega postopanja in zvršitve.

Razlogi.

Iz ugotovitev prve sodbe je razviden ta stvarni položaj:

Dne 2. septembra 1900 zvečer so bili v gostilni R. v Lescah Janez P., Janez Š. in Jožef T. Prvi ga je imel že malo v glavi in je pel neko narodno pesem. Drugima pa se je zdela pesem zabavljiva in satirična, obračala sta jo nase ter sta radi tega pevca prijela. Začel se je kreg, ki se je pa kmalu brez škodljivih posledic polegel. Nato so šli vsi trije v gostilno T., kjer je bil ples. Š. in T. sta sedla na klop pred plesnim lokalom, a P. je šel noter. Ko je prišel čez nekaj časa ven in je ubral pot po dvorišču, sta skočila Š. in T. proti njemu. Začelo se je ruvanje, pri katerem so vsi trije v klopu z rokami bili. P. je bil zaboden v desno stegno in je umrl na mestu vsled izkrvavenja.

Oprostitev od obtožbe po §-u 143., 2. odst. kaz. zak. proti Janezu Š. in Jožefu T. motivira prvo sodišče, da je sicer do-

kazano, da je bil P. od enega ali drugega obtoženca zaboden z nožem, ker je imel samo z njima opraviti in ni bilo nobenega drugega zraven; ne da se pa dognati, kdo izmed njiju ga je zabodel in tudi ne dokazati, da bi se bili vsi trije med ruvanjem drug drugega prijemali ali suvali, da bi bila obtoženca, oziroma kdo izmed njiju P-a dejansko napadla, dotaknila se njegovega telesa ali ga zadela, tedaj se ga lotila v zmislu §-a 143 kaz. zakona.

Toda napačna je razlaga tega mesta v zakonu, ki jo je podalo sodišče.

Prvi sodnik ne spoznava, da pride usmrtitev v poštev le kot objektiven znak tepeža ali napada v njega skupnosti in kot skupni učinek tega, da pa nasprotno za kaznivost dejanja ni vpoštevati kavzalne zveze med udeležitvijo posameznih individualnih oseb pri tepežu in med njegovim skupnim učinkom. Zategadelj za uporabo §-a 143 kaz. zak. ni važno, ali je individualno prištevati posameznim udeležencem osebno dokazljivo krivdo pri objektivnem izidu tepeža po navadnih zakonih kavzalnosti ali ne.

Iz istega razloga je protivno misli in namenu zakona, če se za kaznivost po §-u 143. kaz. zak. preiskuje, ali je po času, ko se posameznik individualno vtakne v tepež, obdolžiti tega ali onega udeleženca sokrivde pri povzročitvi usmrtitve vsled tepeža, dokler le sploh dejansko obstoje pogoji jednotnega identičnega tepeža.

Dejanske težave, ki se osobito kažejo raziskavanju krivde posameznika pri tepežu so iste, če se poskuša to raziskavanje po meri časovnega preteka ali pa po meri mehaničnega stikanja različnih aktov gibanja. V katerem trenutku je bila prizadeta smrtna poškodba, se večinoma sploh ne bo dalo določiti. Taka razmotrivanja niso potrebna k ustanovitvi pogojev za uporabo §-a 143 kaz. zak. Ta kaznuje vsako pripomoč z lastnim telesnim delovanjem pri napadu. Ako posamezniku dejanski napad izpodleti, ga to ne oprosti kazni. Izraza »lotitev«, rabljenega v §-u 143 kaz. zak., pa ni umeti v doslovnem pomenu. Pod to besedo je razumeti marveč vsako fizično obnašanje, koje je smatrati za napad na poškodovanca, torej tudi tako obnašanje, ki ovira odpornost napadenca in ki krepi intenzivnost delovanja in uspeh napadal-

cev. V navzočnem slučaju ni dvoma, da je bil Janez P. z mahanjem enega obtoženca oviran se uspešno braniti proti drugemu, in ker je po stvarnem položaju izključeno, da bi se bilo z rokami vihtelo v kak drug namen, kakor v telesno nevarnost P-jevo, in da bi bil vsled kakega drugačnega delovanja zaboden z nožem, zato je smatrati ravnanje obtožencev za lotitev v zmislu §-a 143. kaz. zak. in vspeh pripisavati v zmislu §-a 143. kaz. zak. obema obtožencema.

Ker se to ni zgodilo, je prva sodba pravopomotna, a ničnostna pritožba državnega pravdnistva, oprta na št. 9a §-a 281. kaz. pr. reda, utemeljena. Tej pritožbi je bilo torej ugoditi, izpodbijano oprostilo razveljaviti in obtoženca, ker sta po prvosodnih ustanovitvah ravnala iz jeze in iz hudobnosti, tedaj sovražno, spoznati v zmislu obtožbe krivima hudodelstva težke telesne poškodbe po §-u 143. kaz. zak.

Kazen je odmeriti po istem mestu v zakonu. Obtoževalne okolnosti ni, olajševalna okolnost pa je pri obeh obtožencih velika razburjenost radi prejšnjega prepira, pri Janezu Š. nedomadeževanost, pri Jožefu T. pa mladost, zakaj izpolnil je komaj dvajseto leto. Pri več takih okoliščinah, ki dajo upravičeno pričakovati, da se obtoženca poboljšata, se je smatralo z uporabo §-a 54. kaz. zak. kazen težke ječe 8 mesecev, poostrene s trdim ležiščem vsakih 14 dni, njiju krivdi primerno.

Izrek o povračilu stroškov kazenskega postopanja in izvršitve sloni na določilu §-a 389. kaz. pr. r.



Razne vesti.

V Ljubljani, 15. septembra 1901.

(Dr. Jos. Kaizl †.) Dne 19. pr. m. je nagloma umrl bivši finančni minister dr. Kaizl. Njegova smrt je za narod češki in v gotovih ozirih tudi za avstrijske Slovine sploh hud udarec. Stal je v prvih vrstah avstrijskih državnikov, odlikujoč se z globokim političnim znanjem in veliko bistroumnostjo, poklican, da bi zavzel še visoka odločilna mesta, gotovo ne na škodo narodne enakopravnosti. Porodil se je Josip Kaizl dne 10. junija 1854 v Volyni na Češkem. Za doktorja prava je bil promoviran l. 1876. v Pragi. Potem je nadaljeval svoje narodnogospodarske studije v Strassburgu in tu l. 1878. dobil vseučiliško nagrado za svojo znamenito razpravo: »Der

Kampf um Gewerbereform und Gewerbefreiheit in Bayern 1799–1868.« — Na podlagi tega dela je l. 1879. nastopil docenturo iz narodnega gospodarstva na praški univerzi, prestopil l. 1882. vsled delitve na češko vseučilišče in bil tu leta 1883. imenovan izvenrednim, a leta 1897. rednim profesorjem politične ekonomije. Dasi je od l. 1885., ko je bil izvoljen državnim poslancem, skoraj neprestano do svoje smrti stal med političnimi prvoboritelji, ga vendar to ni motilo v znanstvenem delovanju. Njegova imenitnejša dela so: »Die Lehre von der Ueberwälzung der Steuern« (1882), »Národní hospodářství« (1883), »O postátnění železnic v Rakousku« (1885), »Vyrovnání rakouskí-uherské« (1886), »O nápravě naší měny« (1890). Njegova izborna »Finanční věda« (I. zv. 1888, II. zv. 1892) bila je nedavno preložena na nemški jezik. Drugih njegovih manjših razprav strokovno-znanstvene, politične, kritične in polemične vsebine je najti v raznih domačih in vnanjih časopisih. L. 1898. je bil dr. Kaizl imenovan finančnim ministrom v Thunovem kabinetu in kmalu potem tajnim svetnikom. Odstopil je bil od vlade l. 1899. s krasnimi nadami za bodočnost. Vse je pa uničila kruta nenadna smrt. Slava njegovemu spominu!

— (Odvetnikov) je bilo koncem l. 1900. v Cislajtani 4297, torej 87 več nego prejšnje leto. Nestor odvetnikov je dr. Pavel vit. Bizzaro v Gorici, ki je bil imenovan za odvetnika v l. 1841. Izmed odvetnikov, ki so bili imenovani l. 1848., sta samo še dva, jeden v zbornici dunajski, jeden v roveretski. V kranjski zbornici sta najstarša odvetnika gg. dr. Pfefferer in dr. Munda, prvi imenovan z razpisom just. ministerstva od 6. maja 1865 za Ljubljano, drugi z razpisom od 13. septembra 1865 za Radoljico.

— (Pravni drobiž.) XI. Ako se zahteva prepustitev nujnih potov, je potrebno, da je dotični udeleženec, od katerega se zahteva prepustitev takšnega pota, tudi zemljiškoknjižni lastnik zemljišča, na katerem naj bi se ustanovila zahtevana pravica, kar izhaja iz določb §-ov 4, 5, 7, 10, 11, 15 in 18 zakona z dne 7. julija 1896 št. 140 drž. zak. in §-ov 365, 431 in 441 obč. drž. zak.; to postopanje ima oficijalen značaj in ga ni moči nadomestiti z določili po §-u 350 zvrš. reda (ukrep najvišjega sodišča z dne 28. novembra 1899 št. 17024). — XI. Ni dopustno, da bi se zarubila odškodnina vsled požara za pogorele poljske pridelke tacega zemljišča, katero je podvrženo prisilni upravi (odloč. najvišjega sodišča z dne 14. decembra 1899 št. 18082), kajti po §-u 119 odst. 2 zvrš. reda pripadajo k upravnim doneskom še tudi oni pridelki, ki se pridobe potem, ko se izroči neprimičnina upravniku, kakor tudi pridelki, ki so ob času te izročbe že ločeni, pa so še na nepremičnini.

K. W.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnik« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah št. 16; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

